

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM OBKLÍČENÍ VOJSK NEPŘÍTELE

Nejdůležitější význam pro rozvoj teorie vojenského umění má leninské učení o nezbytnosti osvojení si všech prostředků a forem boje, pružného spojování jeho různých druhů i metod. Přitom za hlavní druh boje je nutné pokládat útok.

Rozhodnost cílů v ozbrojeném zápase protistojících stran, použití jaderných prostředků značné ničivé síly, neustálé zdokonalování konvenčních zbraní i techniky a zvyšování jejich množství, nový kvalitativní stav vojsk i způsoby jejich použití mají bezprostřední vliv na bojovou činnost a charakter soudobých operací.

Proto i způsoby vedení operací jsou podmíněny situací a použitím druhů zbraní. I v podmínkách soudobého boje a operace, vedených konvenčními nebo jadernými zbraněmi bude mít takový způsob ničení nepřítele jako je obklíčení jeho vojsk, velký význam a myslím, že je ho třeba považovat za vysoce efektivní.

Na rozdíl od dřívějšíka se obklíčení stává daleko náročnějším a složitějším, jeho úspěch závisí především na rychlosti, pohyblivosti, průzkumu, organizaci obklíčovacího manévru a dovedném využití palebných možností vojsk.

Nebylo by správné, kdybychom se nepoučili z bohatých zkušeností z Velké vlastenecké války, kdy tento způsob ničení nepřítele měl svoje důležité místo.

Značný přínos pro rozvoj teorie a praxe sovětského vojenského umění měly operace vedené s cílem obklíčit a zničit velká nepřátelská uskupení. Každá takováto operace se odlišovala od předešlé novými způsoby vedení. V průběhu r. 1941 a počátkem r. 1942 (např. za protiútoků u Moskvy) se nepodařilo obklíčit a zničit nepřítele. Mezi hlavní příčiny patřily — nedostatek pohyblivých vojsk a bojových (operačních) zkušeností. Operace k obklíčení nepřítele doznaly podstatného kvalitativního skoku teprve koncem roku 1942. Od roku 1944 patřily mezi typické formy strategické útočné operace.

Operace k obklíčení nepřítele byla uskutečňována zpravidla třemi způsoby: vedením dvou úderů na sbíhavých směrech (stalingradská, jasko-kišiněvská, pražská operace), vedením jednoho-dvou obchvatných úderů se současným přitisknutím obklíčeného uskupení nepřítele k mořskému pobřeží (osvobození Pobaltí, východopruská operace), vedením několika roztínavých úderů s cílem rozdělit uskupení nepřítele a rozvíjet údery do hloubky (obklíčení minského a berlínského uskupení).

Z hlediska rozvoje sovětského vojenského umění zvláštní pozornost zasluhuje obklíčování velkých uskupení nepřítele ve značné hloubce v průběhu operačního pronásledování (100 000 obklíčených německofašistických vojáků v prostoru Minska v červnu r. 1944 a téměř 60 000 v prostoru Poznaně v lednu r. 1945).

Pro tyto operace bylo charakteristické ničení obklíčených nepřátelských uskupení v krátké době (např. vitebského v průběhu dvou, bobrujského tří a minského v průběhu šesti dnů). Toho bylo dosahováno zdokonalováním způsobů vytváření vnitřní a vnější fronty obklíčení a rychlým jeho rozdělením a ničením po částech. **Velká vlastenecká válka potvrdila, že v těchto operacích je nezbytné dosáhnout toho, aby obklíčení, rozdělení a zničení nepřítele tvořilo současně probíhající proces.**

Úspěch operací k obklíčení nepřítele vyžadoval široké využívání značné síly tankových a mechanizovaných vojsk. Takové použití pohyblivých vojsk vedlo k vysokému tempu útoků a umožňovalo obklíčit nepřítele dříve, než mohl vykonat protiopatření. Operace potvrdily, že současně s obklíčováním nepřítele pozemními vojsky bylo nezbytné blokovat ho i ze vzduchu a na přímořských směrech i z moře.

V některých operacích byly úspěšně používány **hluboké roztínavé údery vedené do celé hloubky strategického rozmístění nepřátelského uskupení.** Mezi takovéto operace patří zejména: bělgorodsko-charkovská (srpen r. 1943), viselsko-oderská (leden—únor r. 1945), pražská (květen r. 1945).

V bělgorodsko-charkovské operaci byl značný pokrok v rozvoji sovětského vojenského umění. V této operaci byl poprvé v historii války veden hlavní úder vnitřními křídly vojsk dvou frontů (Voroněžského a Stepního) zasazením do sražení dvou tankových armád. Takovéto hromadné zasazení vojsk umožnilo vytvoření rozhodující převahy nad nepřítelem, rychlé prolomení obrany a rozčlenění jeho sestavy do velké hloubky.

Značný význam pro další rozvoj teorie a praxe útočných operací vedených s cílem rozdělit strategické uskupení nepřítele měla viselsko-oderská operace. Pro tuto operaci bylo charakteristické umění manévrovat velkými svazy v operační hloubce nepřátelské obrany a obchvacovat jeho uskupení (v prostoru

Varšavy, slezského průmyslového prostoru] se současným zabezpečením pravého křídla 1. běloruského frontu proti úderům nepřítele z východního Pomoranska a pronásledování nepřítele ve vysokých tempech (do 70 km/den).

Zkušenosti z Velké vlastenecké války svědčí o tom, že operacím, které byly vedeny s cílem rozdělit uskupení nepřítele, patřilo důležité místo a měly značný význam ve strategickém útoku sovětských vojsk. Rok od roku byly tyto operace zdokonalovány a cílevědoměji uskutečňovány. Pod úderem sovětských vojsk se dostávala stále větší uskupení nepřítele a zvyšoval se rozmach operací. Např. v bělgorodsko-charkovské operaci byl roztržný úder veden do hloubky 140 km a ve viselsko-oderské operaci do hloubky 150 km.

Rozdělování strategického uskupení nepřítele vojska uskutečňovala vedením řady mohutných úderů na široké frontě, na několika směrech a jejich rozvíjením do hloubky na souběžných nebo rozbíhavých směrech. Takovýmto způsobem docházelo k rozdělení a izolování nepřátelských uskupení a k následnému jejich zničení. Používání takové formy vedení operace umožňovalo její utajenou přípravu, ztěžovalo nepříteli zjistit zámysl, rozptylovalo jeho pozornost a síly na široký prostor. Jako příklad je možné uvést orelskou útočnou operaci (červenec—srpen r. 1943). Sovětská vojska vedla řadu úderů k rozdělení německofašistických vojsk tehdy, když měl nepřítel rozptýleny síly a prostředky na velkém prostoru a nebylo je možné obklíčit.

V některých strategických operacích došlo k úspěšnému spojování různých forem vedení operací: obklíčování, dělení na části a rozetnutí nepřátelského uskupení. Příkladem může být běloruská strategická útočná operace (červen až srpen r. 1944). V jejím průběhu nedošlo jen k obklíčení velkého nepřátelského uskupení, ale současně byla prolomena jeho obrana na šesti vzájemně od sebe vzdálených úsecích, čímž došlo k rozdělení nepřítele na jednotlivé části, rozptýlení jeho úsilí na široký prostor, což mu nedovolovalo přijmout účelná protipatření ke zmaření útoku sovětských vojsk. Po obklíčení a zničení vitebského, bobrujského a minského uskupení útočící fronty provedly mohutné úder s cílem rozetnout strategické uskupení nepřítele.

Zkušenosti z války potvrdily, že ve většině strategických útočných operací byly uplatněny složité formy jejich vedení, často jedna přerůstala ve druhou. **Nejcharakterističtější formou vedení útočné operace bylo obklíčení a zničení velkého uskupení nepřítele.**

Soudobé názory na obklíčení a zničení uskupení nepřítele

Použití jaderných i vysoce přesných zbraní, vzdušných výsadek, úderných výsadekových svazků a útvarů, vysoké manévrovací možnosti útočících vojsk, zejména využití operačních manévrovacích skupin, umožňují rychle rozčleňovat nepřítele, pronikat do hloubky jeho operační sestavy, vycházet do boků a týlu uskupení vojsk nepřítele a vytvářet příznivé podmínky k rychlému zničení jeho hlavních sil.

Je však nutné vzít v úvahu i to, že k zamezení (zmaření) obklíčení může nepřítel rovněž použít jaderné zbraně a využít vysoké manévrovací možnosti svých vojsk. Proto je zapotřebí, aby naše útočící vojska spolehlivě zabezpečovala své boky a mařila pokusy nepřítele k zamezení obklíčení.

Způsoby obklíčení nepřítele v soudobých operacích mohou být různé. Velká uskupení budou nejčastěji obklíčována útokem části sil a poutáním nepřítele čelně se současným obchvatem a obejítím nepřítele i ze vzduchu s následujícím vedením úderů našimi hlavními silami do obou boků a týlu nepřátelského uskupení. Obklíčení nepřítele může být vykonáno i úderem do jednoho boku s přimknutím uskupení nepřítele k přírodní překážce, případně k těžkodostupnému prostoru.

Obklíčení a zničení uskupení nepřítele v průběhu útočné operace za použití jaderných zbraní je účelné v tom případě, bude-li obtížné nebo nemožné provést jejich zničení hromadným použitím jaderných zbraní a zbytky zničit rozhodným útokem vojsk frontu na nejkratších směrech. Nejčastěji může být obklíčení použito ke zničení velkého uskupení nepřítele, které je rozmístěné na směru hlavního úderu frontu, na boku jeho pásma útoku nebo v prostoru, kde bude použití jaderných zbraní omezeno.

Na směru hlavního úderu, kde jsou jaderné zbraně používány hromadně, na začátku operace mohou být obklíčována převážně nevelká uskupení nepřítele, která si zachovala bojeschopnost v průběhu prvního jaderného úderu.

Při rozvíjení frontové útočné operace mohou vzniknout příznivé podmínky pro obklíčení uskupení nepřítele, např. při ničení jeho operačních záloh, které vedou protiúder, ve střetném sražení nebo při pokusu o udržení prostoru značnými silami, jenž má pro něj velký operační význam, tj. ve všech případech, kdy bude nepřítel soustřeďovat velká uskupení vojsk v omezených prostorech, což umožní vést na ně jaderné údery, obklíčit je a dokončit jejich zničení.

Obklíčení a zničení uskupení nepřítele je zapotřebí uskutečňovat současně — jako jediný proces. Při plnění tohoto úkolu působí front v závislosti na situaci, buď částí svých sil a prostředků, tak aby nebyla oslabena vojska, která rozvíjejí útok do hloubky, nebo hlavními silami, bude-li touto činností plněn jeden z hlavních úkolů útočné operace. Vojska frontu mohou také obklíčovat a ničit nepřítele v součinnosti se sousedním frontem a při působení na přímořském směru — za účasti sil a prostředků válečného námořního loďstva.

V útočných operacích za použití jaderných zbraní vznikne málokdy potřeba vytvářet souvislý vnější a vnitřní kruh obklíčení, protože plnění tohoto úkolu a zničení uskupení nepřítele bude v průběhu útoku probíhat současně. V soudobých podmínkách v operacích za použití jaderných zbraní je obklíčení a ničení nepřítele v krátkých lhůtách zcela reálné. Může být dosaženo zničením prostředků jaderného napadení nepřítele, hromadnými jadernými údery na hlavní síly obklíčovaných vojsk, hlubokým manévrem úderných uskupení frontu na sbíhavých směrech, které zabezpečují rychlé vyjítí do boku a týlu nepřítele a současně jeho rozčlenění a zničení.

Údery jaderných zbraní umožňují způsobit v krátkých lhůtách velké ztráty nepříteli, dezorganizovat velení vojskům, znemožnit manévry silami a prostředky, demoralizovat je a dokončit zničení bez snížení celkového tempa útoku. Jadernými údery jsou ničeny v první řadě nově zjištěné prostředky jaderného napadení nepřítele a vojska rozmístěná na směrech obklíčujících a roztínavých úderů frontu, ale také přisunované zálohy.

Blokování obkličeneho nepřítele ze vzduchu, které vykonává stíhací letectvo v součinnosti s vojskem PVO, napomáhá úspěšné činnosti vojsk frontu při jeho ničení.

Nepřítel se samozřejmě bude snažit zamezit obkličení vlastních vojsk, vést jaderné údery na obcházející a obkličující uskupení frontu, vytvářet na směrech útoku těchto uskupení ženíjní zátarasy a pásma (prostory) rozrušení, rychle přisunovat zálohy k zmaření obkličení a uskutečňovat manévry k vyvedení vlastních vojsk z obkličení. Proto musí být obkličovaný nepřítel stálým objektem působení raketového vojska, dělostřelectva a letectva frontu a jeho zničení je nutné provádět rozhodně, s plným vypětím sil a prostředků, ve dne i v noci, do úplného zničení (nebo vzetí do zajetí) zbytků jeho vojsk.

Velitel frontu v průběhu útoku při předvídání možnosti obkličení a zničení uskupení nepřítele hodnotí složení sil a prostředků, jeho nejdůležitější objekty a organizuje jejich zničení údery raketového vojska a letectva, stanoví způsoby a posloupnost ničení nepřítele, směry úderů uskupení frontu, způsob využití výsledků jaderných úderů, čáry setkání obcházejících uskupení vojsk a čáry bezpečnostní vzdálenosti při vedení jaderných úderů, určuje úkoly vševojskovým, tankové a letecké armádě a vojsku PVO, nařizuje opatření k všestrannému zabezpečení a velení vojskům a součinnostní signály. Současně zaměřuje úsilí vojsk a především nejsilnějších uskupení frontu na rozhodný postup do hloubky rozmístění nepřítele a zničení jeho přisunovaných záloh.

V průběhu obkličení a ničení nepřítele přijímá velitel frontu opatření ke zmaření jeho pokusů vyjít z obkličení, uskutečňuje manévry raketovým vojskem a letectvem, vojskem PVO, přisunuje protitankové zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací k zabezpečení boků útočících uskupení frontu, organizuje vedení dalších úderů jadernými zbraněmi a zřizování zátarasů na směrech jeho odchodu.

Při obkličení a ničení uskupení vojsk, která brání důležitý prostor, je nutné brát v úvahu, že nepřítel může budovat obranu na přístupech k tomuto prostoru s využitím výhodných přírodních překážek. V této situaci budou muset úderná uskupení frontu překonávat nepřátelskou obranu z chodu bezprostředně po vlastních jaderných úderech s využitím mezer a jejich slabých míst. Tyto údery je zapotřebí zaměřit na zničení jak hlavních sil nepřítele, jež brání bezprostředně důležitý prostor, tak i uskupení jeho raketového vojska, letectva a záloh, rozmístěných mimo bráněný prostor.

Při ničení obkličeneho nepřítele **letecká armáda** a vojsko protivzdušné obrany frontu brání zásobování a evakuaci jeho vojsk vzduchem. Současně s tím raketové vojsko a letectvo vede údery na dopravní letectvo nepřítele na letištích s cílem zamezit jeho využití v poskytnutí pomoci obkličovanému uskupení nebo uskutečnění manévru.

Úsilí **vojska protivzdušné obrany** je při obkličení a ničení nepřítele soustředěno na obranu hlavních uskupení vojsk, která vycházejí do jeho týlu a boků. Mimořádný význam přitom bude mít včasný manévry silami a prostředky protivzdušné obrany frontu k prostoru obkličení k odražení hromadných náletů nepřátelského letectva, ale také udržení nepřetržité součinnosti s protivzdušnou obranou sousedních frontů.

Štáb frontu soustřeďuje úsilí všech druhů **průzkumu** na zjištění prostředků jaderného napadení nepřítele v prostoru obkličení i mimo něj, určení složení

obklíčovaného uskupení, jeho bojeschopnosti a charakteru činnosti, zjištění manévru svazků i útvarů nepřítele, možného směru jejich odchodu nebo průlomu z obklíčení, zjištění složení a směrů přesunu jeho záloh s cílem zamezit obklíčení a zničení. Organizuje radiační a chemický průzkum k určení prostorů radiačního a chemického zamoření a úrovní radiace, ale také průzkum pásma (prostorů) rozrušení a zátarasů na směrech útoku úderných uskupení frontu.

Proto tedy za použití jaderných zbraní bude obklíčení a zničení i značně silného nepřátelského uskupení dosahováno především přehrazením jeho ústupových cest. Významná úloha bude patřit **vzdušným výsadbám**, úderným výsadečným útvarům i svazkům a vyřazení nepřátelských prostředků jaderného napadení. Myslím, že se nepředpokládá vytváření souvislé fronty obklíčení, která by měla být nahrazena pružností a dynamičností obklíčujících vojsk.

Obklíčení a zničení uskupení nepřítele v útočné operaci, zvláště bude-li vedena jen za použití konvenčních prostředků, bude neefektivnějším způsobem jeho zničení.

Obklíčení a zničení uskupení nepřítele bude spočívat v izolování nepřátelského uskupení od dalších vojsk, záloh a týlu, v ovládnutí a přehrazení jeho přístupových komunikací a bude dosahováno rozhodným rozvíjením útoku dvou úderných uskupení na sbíhavých směrech, zpravidla vytvořením souvislé vnitřní fronty obklíčení se současným rozvíjením útoku na vnější frontě a spolehlivým blokováním obklíčeného uskupení nepřítele ze vzduchu.

Považuji za nutné zdůraznit, že obklíčení a zničení nepřítele musí být jediným procesem. I v podmínkách použití pouze konvenčních zbraní je možné dosáhnout úspěchu vedením hromadných úderů raketového vojska, letectva s konvenční municí, palbami dělostřelectva na obklíčené uskupení nepřítele a rozhodnou činností vojsk frontu současně z několika směrů v součinnosti s výsadečnými údernými útvary a svazky, údery vzdušných výsadek do týlu obklíčených vojsk za bezpodmínečného blokování nepřítele ze vzduchu.

Ve svém **rozhodnutí** pro obklíčení a zničení nepřítele by měl velitel frontu stanovit:

- uskupení, které má být obklíčeno a zničeno,
- složení a úkoly vojsk, sil a prostředků,
- směry úderů,
- prostory v týlu nepřítele, které ovládnou operační manévrovací skupiny a výsadky,
- způsoby ničení obklíčených uskupení,
- způsob palebného ničení nepřítele,
- opatření k blokování obklíčených vojsk ze vzduchu,
- čáry setkání vojsk.

Při ničení obklíčeného nepřítele je účelné vést údery na nejkratších směrech, které vycházejí do nejdůležitějších prostorů rozmístění nepřátelského uskupení s cílem rozčlenit je a po částech zničit.

Důležitý význam při organizaci ničení obklíčeného nepřítele má průzkum všeho druhu, promyšlená organizace velení vojskům a zabezpečení sladěné činnosti úderných uskupení vojsk, zvláště při dokončování ničení nepřítele.

K **velení vojskům**, která ničí obklíčeného nepřítele, může být v některých případech vytvořeno pomocné velitelské stanoviště frontu.

Není vyloučeno, že k obklíčení uskupení nepřítele může dojít i v průběhu vlastní obranné operace. Bude to složitá záležitost, která vyžaduje provedení krátké, ale silné dělostřelecké a letecké přípravy, rychlý a překvapivý přechod do útoku na směrech, které se sbíhají v týlu nepřátelského uskupení, a vybojování byť i dočasné nadvlády ve vzduchu.

Obklíčení i v soudobých operacích je nadále aktuální a je zapotřebí ho považovat za vysoce efektivní způsob ničení nepřítele.